

**LATVIJAS NACIONĀLAIS ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2021.–2027. GADAM**

STRATĒGISKAIS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS

VIDES PĀRSKATA PROJEKTS

K O P S A V I L K U M S

2019. gada oktobris

KOPSAVILKUMS

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam (turpmāk - Plāns) ir galvenais valsts vidēja termiņa attīstības plānošanas dokuments Latvijā. Plāns ir izstrādāts, lai sasniegtu Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam (Latvija2030) noteiktos mērķus un ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķus.

Plāna vīzija iezīmē fundamentālas pārmaiņas un izaugsmi četros virzienos: vienlīdzīgas tiesības, dzīves kvalitāte, zināšanu sabiedrība un atbildīga Latvija. Tā ietvaru veido trīs stratēģiskie mērķi, kuri ievirza politiku nākamajiem septiņiem gadiem, sešas prioritātes, kurās sagrupēti astoņpadsmit rīcības virzieni. Katra rīcības virziena sasniegšanai ir noteikti politikas rezultātu rādītāji jeb indikatori, veicamie uzdevumi, kā arī norādīta vismaz viena atbildīgā institūcija. Plānā noteiktas šādas prioritātes:

- Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki
- Zināšanas un prasmes personības un valsts izaugsmei
- Uzņēmumu konkurētspēja un materiālā labklājība
- Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība
- Kultūra un sports aktīvai un pilnvērtīgai dzīvei
- Vienota, droša un atvērta sabiedrība

Saskaņā likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un Ministru kabineta 2004. gada 23. marta noteikumu Nr. 157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” II nodaļas 2.1.punkta nosacījumiem Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam ir plānošanas dokuments, kam ir nepieciešams veikt stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu (turpmāk -SIVN).

SIVN mērķis ir apzināt Plāna un tā realizācijas pasākumu ietekmi uz vidi, veicināt sabiedrības līdzdalību vides pārskata sagatavošanā, sabiedrības iesaistīšana vides pārskata apspriešanā un konsultāciju veikšana, vides pārskata un tā apspriešanas rezultātu ņemšana vērā plānošanas dokumenta sagatavošanā un izmantošana lēmumu pieņemšanai.

SIVN ietvaros ir sagatavots vides pārskata projekts. Vides pārskata izstrādes saturu nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr. 157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” (2004.). Vides pārskatā ir iekļauta informācija un veikta pieejamās informācijas un datu analīze atbilstoši normatīvo aktu prasībām un plānošanas dokumenta detalizācijas līmenim. Tajā ir raksturota ar Plāna tematiku saistītā esošā vides situācija, novērtētas plānošanas dokumenta būtiskās ietekmes uz vidi, sniegta informācija par risinājumiem negatīvās ietekmes novēršanai vai mazināšanai, kā arī plānošanas dokumenta ieviešanas monitoringam.

Vides pārskatā ir iekļauts vērtējums par būtiskām pozitīvām un negatīvām, tiešām un netiešām, īstermiņa un ilgtermiņa, kā arī summārajām ietekmēm, ietekmju mijiedarbībām. Vērtējums balstās uz Plānā iekļautās vīzijas, stratēģisko mērķu, prioritāšu, rīcības virzienu, to sasniegšanai noteikto indikatoru un uzdevumu ietekmes uz vidi aspektu un to iespējamās ietekmes būtiskums, salīdzinot ar esošo situāciju, vides mērķiem un vides kvalitātes normatīviem.

Vides pārskatā ir secināts, ka NAP2027 būtiskā ietekme ir saistīta ar diviem galvenajiem ietekmes uz vidi aspektiem: 1) dabas kapitāla (dabas resursu un dabas vērtību) saglabāšana un 2) vides kvalitātes uzlabošana.

Plāna stratēģiskais mērķis “Produktivitāte un ienākumi” veido pamatu ilgtspējīgai izaugsmei. Augstākas pievienotās vērtības produktu radīšana, inovatīvu, jaunu tehnoloģiju ieviešana, valsts konkurētspējas balstīšana uz zināšanām un inovācijām, kas ir plānoti šī stratēģiskā mērķa īstenošanā tieši vai netieši ir saistīta ar dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un vides kvalitātes uzlabošanu.

Plānots, ka stratēģiskā mērķa “Vienlīdzīgas iespējas” īstenošanas rezultātā pieaugs produktivitāte, kas notiekot ilgtspējīgai attīstībai, būs saistīts arī ar šajā SIVN identificētajiem ietekmes uz vidi aspektiem. Savukārt stratēģiskā mērķa “Sociālā uzticēšanās” īstenošanā plānots vairo sabiedrības iesaisti, līdzsvarojot dažādu sabiedrības grupu intereses kopējam sabiedriskajam labumam, mērķtiecīgāk skaidrojot izvēles un cēloņsakarības, kas ietekmē valsts ilgtermiņa izaugsmi, kas netieši var būt saistīta ar dabas kapitāla saglabāšanu un vides kvalitātes aspektiem.

Prioritātes “*Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība*” rīcības virzieni un uzdevumi pozitīvi, tieši ietekmēs vides kvalitāti ilgtermiņā, jo ir saistīti ar apkārtējās vides un infrastruktūras faktoru kopumu un to mijiedarbību, kas raksturo vides kvalitāti un tīrību, kā arī svarīgāko pakalpojumu (transports, mājoklis, energoapgāde, elektroniskie sakari) kvalitāti un pieejamību. Prioritātē iekļautie rīcības virzieni un uzdevumi risina arī klimata pārmaiņu mazināšanas jautājumus, nodrošinot klimata, enerģētikas un atkritumu apsaimniekošanas nacionālo mērķu sasniegšanu.

Šīs prioritātes ieviešana arī ilgtermiņā pozitīvi ietekmēs dabas vērtības kā dabas kapitāla sastāvdaļu, jo tajā plānota bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, kas balstīta zinātniskajos pētījumos, līdzsvarojot ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās intereses. Netieši dabas teritoriju un dabas vērtību pārvaldība ir saistīta ar pozitīvu ietekmi uz ainavu.

Prioritātes “*Zināšanas un prasmes personības un valsts izaugsmei*” uzdevumi, it īpaši rīcības virzienā “Zinātnē sabiedrības attīstībai, tautsaimniecības izaugsmei un drošībai” netieši uzlabos vides kvalitāti, jo ir vērsti uz ekonomikas paradigmas maiņu – no darbietilpīgas un resursu ietilpīgas ekonomikas uz zināšanu un tehnoloģiju ietilpīgu aprites ekonomiku, kas atbilstoši ieviešanas gadījumā būs ar netiešu vai tiešu ietekmi uz vides kvalitātes uzlabošanu un dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, mazinot dabas resursu patēriņu.

Prioritātes “Uzņēmumu konkurētspēja un materiālā labklājība” rīcības virzienos “Produktivitāte un inovācija” un “Kapitāls un uzņēmējdarbības vide” plānoto uzdevumu ieviešanai sagaidāms, ka būs netieša, gan pozitīva, gan iespējams negatīva ietekme uz dabas kapitāla izmantošanu un vides kvalitāti. Ieviešot inovatīvus risinājumus, zināšanu ietilpīgus produktus un pakalpojumus, svarīgi tos saistīt ar plānoto uzņēmējdarbības vides attīstību, lai novērstu iespējamās negatīvās ietekmes uz vidi intensīvas uzņēmējdarbības attīstības gadījumos.

Prioritātes “*Vienota, droša un atvērta sabiedrība*” rīcības virzieniem iespējama netieša pozitīva ietekme uz vidi. Rīcības virziens “*Tiesiskums un pārvaldība*” vērsts uz demokrātiskas un tiesiskas valsts stiprināšanu, kas var attiekties arī uz vides un dabas aizsardzības nodrošināšanu. Rīcības virzienam “*Drošība*” var būt netieša, pozitīva ietekme uz vidi, jo zemessardze, policija un citas ātrās reaģēšanas dienesti iesaistās civilās aizsardzības un dabas katastrofu novēršanas pasākumos.

Prioritātes “*Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki uzdevumi*” rīcības virzieni un uzdevumi ir vērsti uz sociālajām aktivitātēm, pilnveidojot atbalsta sistēmu ģimenēm un radot vienlīdzīgas iespējas bērniem neatkarīgi no ģimenes sociālā stāvokļa, neskarot jomas, kas varētu būtiski ietekmēt dabas kapitāla izmantošanu un vides kvalitāti.

Prioritātē “*Kultūra un sports aktīvai un pilnvērtīgai dzīvei*” rīcības virzieni un uzdevumi vērsti uz kultūras un sporta jomu attīstību, neradot būtisku ietekmi uz dabas kapitāla izmantošanu un ietekmi uz vidi. Plānā kā priekšnoteikums šīs prioritātes attīstībai ir norādīta vides kvalitāte – iespēja iesaistīties sportā un aktīvajā atpūtā drošā un veselīgā vidē. Arī prioritātes “*Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki uzdevumi*” attīstības priekšnoteikums ir kvalitatīva dzīves vide, kuras sasniegšana tieši vai netieši tiek risināta pārējās NAP2027 prioritātēs.

Plāna ieviešanai, vērtējot atbilstoši tā detalizācijas pakāpei, kopumā būs pozitīva ietekme uz dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un vides kvalitātes uzlabošanu Latvijā. Plānā izvirzītie mērķi, tos sasniedzot, sekmēs starptautisko vides aizsardzības mērķu sasniegšanu.

Plāna detalizācijas pakāpe (līdz uzdevumu līmenim) neļauj precīzi novērtēt visas iespējamās būtiskās ietekmes uz vidi, jo faktiskās ietekmes vidē veidosies realizējot konkrētus projektus, kuri tiks plānoti un projektēti daudz detalizētāk, līdz ar to ir iespējams, ka var veidoties jaunas būtiskas ietekmes uz vidi. Negatīvās ietekmes uz vidi ir novēršamas turpmākajā Plāna ieviešanas procesā, plānojot, projektējot un realizējot ietekmes uz vidi mazināšanas pasākumus.

Risinājumi negatīvo ietekmju novēršanai un samazināšanai ir iedalāmi vairākās grupās, ko nosaka NAP2027 īstenošanas stadijas: 1) plānošanas stadija (teritorijas attīstības, ĪADT plānošana, SIVN), 2) ieviešanas stadija (ietekmes uz vidi procedūras) un 3) ieviešanas uzraudzības jeb monitoringa stadija (Plāna pārskatīšana, ja nepieciešams).

Šajā plāna detalizācijas pakāpē nav konstatēta būtiska negatīva ietekme uz Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas (*NATURA 2000*) teritorijām, tādēļ kompensēšanas pasākumi nav jānosaka. Plāna ieviešanas laikā, ja nepieciešams, ir jāveic ietekmes *NATURA2000* teritorijām novērtējums.

Politikas plānošanas dokuments “Latvijas Nacionālās attīstības plāns 2021.-2027. gadam” ir ar iespējamu pārrobežu ietekmi, jo attiecas uz visas Latvijas valsts teritorijas attīstības plānošanu vidējā termiņā. Līdz ar to, ieviešot NAP2027 prioritātes, rīcības un uzdevumus robežjoslās ar kaimiņu valstīm ir iespējama pārrobežu ietekme. Plāna ieviešanas laikā atbilstoši kārtībai, kāda ir noteikta Latvijas normatīvajos aktos un nosacījumiem starpvalstu līgumos par pārrobežu ietekmi, ir jāveic kaimiņvalstu informēšana, ja ietekmes uz vidi procedūrās ir konstatēta iespējama būtiska pārrobežu ietekme.

Lai iegūtu informāciju par Plāna ieviešanas rezultātiem ir jāveic plānošanas dokumenta ieviešanas monitorings. NAP2027 ir iekļauta nodaļa “NAP2027 īstenošanas, finansēšanas, uzraudzības un novērtēšanas process”. Tajā norādīts ka “NAP2027 ir ietvertas indikatoru sasniedzamās vērtības 2024. un 2027. gadā, kas ļaus NAP2027 īstenošanas procesa vidū izvērtēt valsts attīstības virzību uz nospraustajiem mērķiem un nepieciešamības gadījumā lemt par papildu uzdevumiem vai nepieciešamu resursu pārdali.” Monitoringa ziņojumā par plānošanas dokumenta ieviešanas rezultātiem, kas jāiesniedz Vides pārraudzības valsts birojam, ir izmantojami jau Plānā ietvertie indikatori, tos papildinot ar vides stāvokļa izmaiņu un to tendenču raksturošanas rādītājiem, kas sniedz priekšstatu par notikušo izmaiņu cēloņiem

Plāna redakcijas sabiedriskā apspriešana notiek no 2019. gada 07.oktobra līdz 08.novembrim, Plāna SIVN vides pārskata projekta sabiedriskās apspriešana - no 2019. gada 25. oktobra līdz 25. novembrim, sabiedriskās apspriešanas sanāksme plānota 2019. gada 07.novembrī.

Pēc sabiedriskās apspriešanas tiks sagatavots precizētais vides pārskats un iesniegts Vides pārraudzības valsts birojā atzinuma saņemšanai.